

Läsnyckel

Robinson Kruse

Daniel Defoe. Återberättad av Peter Gotthardt.

Ill.: Sussi Bech

Berättelsen om hur Robinson Kruse ger sig ut på äventyr och blir skeppsbruten på en öde ö är en långlivad klassiker. Den skrevs redan på 1700-talet och har till och med gett namn åt en hel genre av överlevnadsskildringar, så kallade "robinsonader".

Innan du läser

Vad vet du om Robinson Kruse? Vet du något om hur berättelsen slutar?

Beskriv omslagets framsida. Vad ser du? När i boken tror du detta är?

Tänk dig att du befinner dig på ett fartyg på väg att sjunka. När du hoppar i livbåten kan du ta med dig 10 saker från din packning eller något som finns på båten. Vilka saker väljer du att ta med? Varför? Vilken av sakerna är viktigast? Vilken är minst viktig?

Medan du läser

Kap 1 Till sjöss!

Hur tycker du sjömanslivet låter? Blir du lockad som Robinson eller skulle du hellre välja något av faderns yrkesförslag? Gör en lista med argument *För* och *Emot* att gå till sjöss.

Hur mycket tycker du man ska lyssna på sina föräldrars råd kring sin framtid?

Vad är Robinsons mål med att ge sig iväg?

Vad står det i brevet Robinson skriver till sin far, tror du? Skriv vad du tänker dig att Robinson kan ha berättat i brevet.

Vad tänker du när du läser kapitlets sista mening?

Kap 2 Pirater i sikte

Får Robinsons pappa fel eller rätt i sin beskrivning av sjömanslivet?

Kap 3 Slav på flykt

Att vara slav är naturligtvis en hemsk upplevelse även om man får äta sig mätt – vad tror du Robinson tycker är hemskast med att vara slav?

Tycker du Robinsons sätt att behandla Ismael är riktigt? Kan du försvara det? Hur långt hade du själv varit beredd att gå för att få frihet?

Kap 4 Ett bra erbjudande?

Robinson har sedan han rymde råkat illa ut men också mött flera vänliga människor – vilka människor har visat honom vänlighet så här långt? Verkar Robinson själv varit lika vänlig mot andra?

Varför är det så viktigt för Robinson att bli rik, tror du? Hur viktigt är pengar för dig när du tänker på din framtid?

Kap 5 Orkan!

Skeppare, styrman, matroser och skeppspojke – vilken roll har de ombord på ett fartyg – vem gör vad? Vem bestämmer? Var i hierarkin(=rangordningen) tror du Robinson befinner sig?

Hur tror du orkanen påverkat Robinson och besättningen till kropp och själ efter en hel vecka?

Kap 6 Strandade!

Skulle du vågat lämna skeppet i en liten livbåt när vågorna är så höga?

Vad är det som gör att just Robinson lyckas ta sig i land? Vid vilka tillfällen riskerade han dö?

Kap 7 Helt ensam.

I detta kapitel får Robinson uppleva en rad känslor. Gå igenom och sätt namn på alla hans känslor. Rita in varje känsla på en linje och försök sätta ihop dem med en händelse.

Vilken är Robinsons viktigaste handling för överlevnad?

Gör en lista över de föremål Robinson tycker är viktigast att få med sig tillbaka – är där nåt du tycker han missat eller borde haft med? Vad är det viktigaste han fick med sig?

Kap 8 En trofast vän

Vilken är hundens viktigaste roll för Robinson tror du?

Varför är det viktigt att ta reda på om han är på en ö eller fastlandet? Hur påverkar den kunskapen hans beslut?

Vilken fara tror du kommer hota Robinson?

Kap 9 Mycket att göra

Sista gången Robinson är ute vid skeppet samlar han ihop ytterligare föremål han tar i land. Vad ska han ha dem till? Hur tror du han får användning för dem? Vilka föremål bedömer du som viktigast och vilka som mindre viktiga?

Varför tar han guld?

Vilka är de viktigaste kraven Robinson ställer på sitt nya hem? Vad hade du ställt för krav på ditt nya hem om du hamnat på en liknande ö?

Kap 10 Tak över huvudet och mat på bordet

Hur vet egentligen Robinson hur han skall bygga och konstruera sitt hem? Hur tror du att du hade klarat dig på ön med Robinsons verktyg?

Varför tror du Robinson skapar rutiner och håller sig sysselsatt hela tiden?

Kap 11 På upptäcktsfärd

Under sin upptäcktsfärd finner Robinson flera fördelar med att flytta men väljer ändå att stanna. Vad är det som gör, tror du, att Robinson väljer att stanna? Varför har han fäst sig vid den platsen? Skulle du valt att flytta eller stanna?

Hur tror du att valet att stanna kan ha räddat hans liv?

Kap 12 Dagligt bröd

Varför undrar Robinson om det levtt människor på ön när han ser de tolv kornstråna?

Har Robinsons oro varit mest till besvär eller nytta för honom?

På vad sätt ger bibelns ord tröst till Robinson? Vad är det som gör honom gladare?

Kap 13 Land!

Om Robinson nu har det bra på ön och känner sig nöjd, hur kan det då komma sig att han så desperat vill lämna ön?

Vad tror du misslyckandet med kanoten betyder för Robinson? Är misslyckandet bra eller dåligt?

Kap 14 En farlig segeltur

Hur påverkar den dramatiska segelturen Robinson?

"Varför kan jag aldrig lära mig att vara nöjd med det jag har?", frågar sig Robinson. Är du bra på det? Vad är du mest nöjd med i ditt liv? Vad finns det för för- och nackdelar med att vara nöjd/missnöjd?

Hur beroende tror du människor är av andra människor? Robinson säger tidigare i berättelsen att det är som att havet håller honom fången på ön – har du exempel på hur ensamhet kan användas som bestraffning? När upplever man ensamhet som en plåga och när kan den vara skön?

Kap 15 Ett hemskt fynd

Varför reagerar Robinson med fasa över att upptäcka ett fotspår om han längtar efter andra människor?

Varifrån kan Robinson ha fått lära sig det han tror sig veta om indianer?

Robinson flyr hem "som en rädd kanin" står det i texten – vad säger det bildspråket om hur du tänker att Robinson känner sig?

Vilket syfte kan det finnas med att kunna känna rädsla?

Robinson reagerar med avsky när han upptäcker kannibalismen. Har Robinson själv gjort sig skyldig till några "avskyvärda handlingar", tycker du?

Robinson resonerar fram och tillbaka kring hur han ska bemöta kannibalerna. Håller du med honom i hans resonemang?

Kapitel 16 En hemsk fredag

Vad är det kanske mest speciella för Robinson med mötet?

Robinson och rymlingen kan inte tala varandras språk utan försöker istället använda kroppsspråk. Vilka minspel, gester och kroppsrörelser använder de? Spela upp deras första möte två och två som ni tror det kan ha sett ut och turas om att vara Robinson.

Hur försöker de visa att de litar på varandra?

Kapitel 17 Någon att tala med

Vem är eleven och vem är läraren av Robinson och Fredag? Vem av dem är mest kunnig och vem mest lättlärd?

Hur tror du Robinson ser på sig själv i förhållande till Fredag?

Robinson vill ha ett löfte av Fredag att han ska sluta med sin "barbariska" sedvänja – kan du hitta exempel på saker som "vita" människor gjort som vi finner "barbariska"?

Kapitel 18 Kannibalerna kommer

Fredag och Robinson är rätt nöjda på ön men Fredag pratar ändå om att resa iväg. Och Robinson börjar återigen drömma om att lämna ön. Varför? Finns det något som förenar dem i deras önskningar? Vad är det de saknar?

Hur skulle du beskriva Fredag – vilka egenskaper tycker du passar in på honom?

Kapitel 19 Ett oväntat återseende

Fredag är överlycklig över att få återse sin far. Hur tror du Robinson hade reagerat om han hade träffat sin far? Vad hade han sagt och gjort?

Stämmer den bild Miguel ger av indianerna med den bild Robinson haft?

Vad är det som gör att det nu verkar som att Robinson efter alla dessa år äntligen kan lämna ön?

Varför tror du Fredag gör det val han gör?

Kap 20 Tre män i livsfara

Varför blir Robinson misstänksam när han nu efter alla dessa år äntligen får se ett skepp?

Varför väljer Robinson att hjälpa de tre männen?

Kap 21 Striden mot myteristerna

Vem tycker du verkar vara ledaren av Robinson och Singleton?

Singleton menar att det är tre personer som är ledare för myteriet och att de andra egentligen är "bra karlar". Är det rätt av honom att ha överseende med dem som hängde med på myteriet? Varför sa de inte ifrån till myteristerna om de egentligen inte ville göra myteri?

Kap 22 Avresa

Hur har Robinsons yttre förändrats under åren på ön? Hur tror du det känns för honom att förändra sitt utseende nu? Hur tror du han har förändrats som person från det han var ung?

Varför väljer myteristerna att stanna på ön? Är det ett bra erbjudande från Robinsons sida?

Vad skriver Robinson i brevet till Miguel?

Kap 23 Hemma igen

Vad betyder det för Robinson att upptäcka att han är rik?

Blir återkomsten till England så som han drömt om, tror du?

När Robinson lämnar ön pratar han om *sin* ö, *sina* odlingar o s v – kan man säga att det är som att det var hans ö? Hur tror du han känner det nu när andra människor bosatt sig där?

Efter läsning

Var boken som du väntade dig?

Vad minns du tydligast från boken?

Vad tyckte du bäst om? Tyckte du det slutade bra?

Finns det något i boken du kunde känna igen dig i?

Hur skulle Robinsons liv sett ut om han lytt sin fars råd och stannat hemma?

*

Boken är skriven för länge sedan men fortsätter egga vår fantasi: Hur bra skulle jag vara på att överleva på en öde ö? Tror du folk är bättre på det nuförtiden eller klarade man det bättre förr? Hur känns det att vara alldeles ensam? Vad skulle du göra hela dagarna? Hur skulle du ordna mat?

Hur bra är du på att "överleva" här hemma? Om det blir strömavbrott: hur ordnar du mat, vatten, belysning och värme? Ge konkreta tips på hur man klarar sig en vecka utan el!

Låt oss hoppas att du aldrig kommer behöva evakueras från ditt hem men om så skulle vara fallet: Vad är bra att tänka på att man får med sig? Gör en lista över vad man ska tänka på!

*

I boken pratas en del kring frihet och att känna sig fri och vi får följa Robinson från ungdom till ålderdom och allt som händer honom. När har Robinson känt sig fri, tänker du? Är Robinson fri? Vad är frihet för dig personligen? Hur ser ett samhälle ut där medborgarna är fria?

*

Vad tänker du på när du hör ordet slavhandel?

Slavhandel har funnits i alla tider och finns faktiskt fortfarande – även om det idag är förbjudet i hela världen. Men förr var det lagligt att ha slavar – vilka tror du blev slavar under vikingatiden till exempel? När blev det olagligt med slaveri i Sverige? Ett av de största folkrättsbrotten någonsin var den transatlantiska slavhandeln under 16- och 1700-talen (alltså under den tid boken utspelar sig) – hur stor del hade Sverige i den handeln? Vilka följder av handeln kan vi se än idag i Europa, Amerika och Afrika? Tycker du det är svårt att hitta lämplig lättläst information så gå till din skolbibliotekarie och be om hjälp!

*

Vad tänker du på när du hör ordet pirat? Rita gärna en bild och välj ut ett par egenskaper du tycker stämmer in på pirater. Varifrån har du fått din bild av hur en pirat är och ser ut? Ta sedan reda på fakta om riktiga pirater. När var sjöröveriets guldålder? Varför fanns det pirater? Vad var de ute efter? Välj en pirat som fanns på riktigt och samla fakta om henne eller honom. Presentera vad du lärt dig om honom eller henne.

Finns det pirater i modern tid?

*

Som du läst i boken var myteri ett mycket allvarligt brott. Varför tror du det dömdes så hårt? Ta reda på mer om varför besättningar gjorde myteri? Hur var förhållandena ombord? Kan man dömas för myteri idag?

Är du nyfiken på att veta mer om myterier kan du läsa på om världens kanske mest kända fartygshistoria (och jämföra med Robinsons Crusoes myterier): Myteriet på Bounty och ön Pitcairn.

*

Bygg en tredimensionell modell av Robinson Crusoes ö! Hur ligger alla platser som nämns i boken i förhållande till varandra?

*

Gör en egen äventyrsberättelse:

Hjälp! Du (...eller din huvudperson) har hamnat på en öde ö!

- Varför? Vad har hänt?(är ditskickad på uppdrag, har förlist, är vilse, bor där eller något annat?)
- Vad gör du/han/hon om dagarna? (leker, jobbar eller något annat?)
- Är det någon mer där? (arbetskamrat, kompis, familj, något okänt eller någon annan?)
- Beskriv ön (färger, djur, kall, varm...)
- Vad är det som händer? (en naturkatastrof, oväder, någon kommer, vilda djur anfaller eller något annat?)
- Hur går det för din huvudperson? Hur löser du/han/hon problemen? Räddas du/han/hon?

Fantisera och skriv! Tänk på att sätta färg på berättelsen genom att använda dina sinnen: *Vad ser du? Hur luktar det? Hur låter det? Hur känns det? Smaker?*

*

Hegas arbetsmaterial kallar vi Läsnycklar – med fokus på samtal och bearbetning. Vi vill att böckerna ska räcka länge och att läsaren ska aktiveras på olika sätt och på olika plan. Ibland fokuserar Läsnyckeln mest på innehållet, ibland mer på genren, språket eller formen, det beror på vilken titel det gäller.

Välj ut frågor och uppgifter utefter vad som passar din klass/barngrupp. Jobbar du med yngre barn får förstås skriv-uppgifter förvandlas till något annat. Uppgifterna kan användas individuellt eller gemensamt i t ex boksamtal. Antingen jobbar ni med dem under läsningens gång, eller efteråt. Svaren på de flesta frågorna finns i texten – det finns inget facit i den här Läsnyckeln.

Mycket läsnöje!